

velik, temeljno barvan in velike vrednosti; izvrsten za jed, jabelčnik in sploh gospodarstvo.

16. Zlata kraljična (Goldgelbe Sommerreinette), se sadi po brežinah, polju in ob stezah; pozno cvete, močno raste, in je silno rodovitna. Sad je v pozni jeseni zrel, srednje velikosti, temeljno barvan, dober za jed, jako dober za jabelčnik in gospodarstvo.

17. Gazdnek (Gaesdonker Goldreinette) raste po višinah, polju in ob potih; drevo je prekodredne rodovitnosti, lepega odrastka, toda na preveč severnem kraju sad zadost popolno ne dozori; je zimski, majhen, nekoliko rudečkast. Iz tega sadu se prve vrste jabelčnik dela, je tudi izvrsten za vžitek in sploh za gospodarsko rabo.

18. Žlahtni boršič (edler Winterborsdorfer), sadi se po bregih, polju in ob stezah; toda rodi najraje v težki zemlji, cveti pa pozno. Sad je zimski, majhen, rujavkast, izvrsten za jed, jabelčnik in gospodarstvo.

19. Čebular (Zwiebelborsdorfer) raste po brežinah, na ravnem in ob stezah; drevo pozno cvete in rado rodi. Sad je zimski, bolj veči ko majhni, temeljno barvan; dober za jed, še boljši za jabelčnik in gospodarstvo.

20. Borsovaška kraljična (Borsdorfer Reinette) se sadi po višinah, polju in ob potih; drevo je velike vrednosti posebno za tiste kraje, kjer ostri vetrovi pihajo, pozno cvete in je jako rodovitno. Sad je majhen, zimski, temeljno barvan, ki zdrži leto dni hranjen; je dober za jed, še boljši za jabelčnik, pa tudi v razno rabo pri gospodarstvu zelo dober.

21. Muškatnik (Muskat-Reinette) raste po vrtilih, polju in bregih; v peščeni se drevesa rak loti. Sad je zimski, srednje velikosti, pisan, po ostrih krajih bolj nežni dozori, ki da izvrstno jed, jabelčnik, in je za vsako gospodarsko rabo.

22. Karmelit (Carmeliter-Reinette) se sadi po bregih, vrtilih in ob stezah. Drevo stori okrogel vrh. Sad je zimski, srednje velikosti, kdaj nekoliko pisan, je velike vrednosti in jako čistan, izvrsten za vžitek, jabelčnik in gospodarstvo.

23. Krona (Kronen-Reinette) raste po brežinah; vrtilih in ob potih; drevesce je v drevesnici nekoliko čutljivo, potlej pa trpežno in zelo rodovitno. Sad je zimski, velik, malo pisan; prav dober za jed, jabelčnik in gospodarsko rabo.

24. Langtonov dobrin (Langton's Sondergleichen), sadi se po bregih, vrtilih in polju. Drevo je že od mladosti jako rodovitno. Sad v jeseni dozori, je velik, pisan, jabelko prav lepo in koj za jed, dobrega okusa, še boljše za jabelčnik in gospodarske potrebe. (Dalje prih.)

Kaj je storiti da za volčičem bolene krave hitro ozdravijo in spet mleko dajo?

Ko smo lani v jeseni v 45. listu „Slov. Gospodarja“ popisali govejo kugo volčič, smo proti koncu tudi oznanili, kako je neka gospodarica svoje bolene krave s tem hitro ozdravila, da jim je dajala za piti ječmenovo vodo nekoliko z moko prežgano.

Zdaj spet piše neka gospa, da je one vrstice čitala in se tudi poslužila onega istega pomočka in sicer z dobrim uspehom. Piše pa takole: „Kuga je v našem hlevu že bila celo pri koncu, ali vse krave so izgubile mleko popolnoma in niso mogle vstati. V tej zadregi smo jim dajali ječmenovo vodo ravno tako, kakor je to popisala lani neka gospodarica. Uspeh je bil nepričakovan in se je že prikazal tretji dan. Od onega časa so krave popolnoma zdrave in dajejo še več mleka kakor prej. Kuhani ječmen jim pa še zdaj dajem in sicer vsak dan na pol funta.

Ker še zmirom v naših krajih vlada kuga volčič, smo še enkrat našim bralcem oznanili ta izvrsten pomoček pri tej boleznii.

Zgodovinski spomini.

(Priobčuje J. M.)

2.

Nemškutarji pred 180 leti.

Znano je iz zgodovine, da je bil nekdanj velik del sedajne severne Nemčije slovenski. Slovani so bili ali z

silno ali zvijsačo, naj bolj pa po lastni malomarnosti ponemčeni. Kako se je to z zadnjimi ostanki slovanskega prebivalstva pred 180 leti godilo, poroča nam Christian Henning okoli 1690 pastor v Wustrovu na Meklenburškem. O tamošnjih Slovanih in njihovem jeziku pred in za svojih časov piše tako-le: „Za pridigarja tega kraja postavljen si prizadevam nekoliko spisov narodovega jezika v roke dobiti. Pa vse zastonj. Lahko, ker, kolikor vsaj jaz vem, se v tem jeziku nikdar ni nič pisalo, pa tudi pisati ne moglo, ker v prejšnjih časih nikdo tega ljudstva ni znal niti brati niti pisati. Izobraženi po očetu ali materi ali po obeh slovanskega rodu so to navlašč zatajevali nehoté se ovaditi, da so slovanske krvi. Steli so si to v sramoto in tujcem mogoče zakrivali. Tuji pa so še manj na povzdigo jezikovo mislili brez dvombe spoznavši, da si z takim delom ne pridobi ne dobička ne časti. Pridige starega učenika Bruna po pravici imenovanega blagovestnik Meklenburških Slovanov v tem jeziku govorjeni in spisani niso več najti. Neprecenljiv ostanek starodavnosti! Ko se nič ni dalo pisane najti, nabral sem nekoliko zanimivih stvari še živih običajev in vraž tukajšnjih Slovanov hoté jih primerjati običajem in obredom drugih malikovavskih narodov, in dati jih z opombami med svet. Ali vse mi je vpepelil požar l. 1691. Pozneje sem se seznanil z raznimi imenitneži zavedajočimi posebno željo kaj od tega jezika videti. Nekteri so si dali celo ljudi pred se poklicati in so jih izpraševali o jeziku in posame besede iz njihovih ust si zapisali. To mi je dremajočo željo po tem jeziku sopes zbudilo in skušal sem lastni in drugih želji vstreči. Bilo je sicer težavno in zdelo se mi je, da sem se praznega dela lotil. Prvič mi noben Slovan ni hotel obstati da še kaj maternega jezika zna, bojé se, da ga hočem prašaje ga zasmehovati in sramotiti. Vrh tega so bili sami priprosti kmeti, ki sploh tako malo vejo o razlogih te ali one besede kaj povedati, kakor o drugih jezikih drugi prosti ljudje. — Današnjega časa govorijo tu okoli le še nekteri starci in starke slovansko in še tega skoraj ne smejo pred lastnimi otroci in drugo mladino, ker se jim posmehujejo, kajti tem, mladini namreč, se je materni jezik tako pristudil, da ga le čuti nočejo, tem manj se ga učiti. Zato se sme za gotovo pričakovati, da bode v 20—30 letih ko stari pomró, slovanski jezik tukaj zginit, in da potem tukaj ne najdeš več Slovana, če bi tudi veliko denarja zanj ponudil.“ Tako je opisal Henning tamošnje nemškutarje. Govoril je kot prorok in razun denarja tudi res. L. 1751 se je v Wustrovu zadnjokrat slovanska božja služba opravljala. Bili so sicer še Slovani v zadnji polovici 18. stoletja po svojem bitju tam, ali ker so uradniki neprenehaje slovanski jezik zatirali, ljudstvo samo pa tudi ne dosti zanj maralo, je zdaj, kakor popotniki trdijo, popolnoma izginit in prebivalci govorijo zdaj tam ravno tako popačeno nemščino, kakor so prej govorili popačeno slovanščino. Glejte sad nemškutarije!

Dopis.

Iz Loč, fare sv. Duha. Milo pogledujem v prijazno dolino, v kateri se nahaja precej lepih senokoš in rodovitnih njiv; v dolino, katero obdajajo prijazni hribi, nasajeni sploh z vinskimi trtami, od katerih se dobiva precej zlahknega vina, ki se prodava blizo pa tudi v oddaljene kraje, in po katero pridejo Kranjci, Korošci in Nemci, in od katerih Ločani mnogo denarja dobijo.

Ako se pa duševno oko ozre v ta kraj, človeka zlo srce zabolí, ker v celem velikem okraju nobenega moža ni, ki bi imel ali bral slovenske časnike, razun častivrednega župnika Jožefa V. in gosp. učitelja Janeza M., vsi drugi berejo in imajo večidel le nemške časnike in med njimi še najraje take, ki psujejo Slovence in grajajo duhovne.

Zdaj pa vprašam, kaj je neki krivo, da je temu tako, ali so krivi Nemci ali pa Slovenci sami?

Po mojem mnenju so temu največ krivi Slovenci sami, ker pravijo, kar sem že večkrat čul: „Ako bodemo tirjali, da se bo v naših ljudskih šolah le samo slovenski učilo in v uradnih in pisarnah le samo slovenski uradovalo, bodo Nemci rekli, da nismo izobraženi, in naša trgovina bo pešala, posebno ona z vinom. Ako Nemec za njega pismeno popraša, piše le v nemškem jeziku.“ Take in enake besede sem čul od možev, ki so precej veljavni v našem kraju. Ali